

Sykehuset Innlandet HF

HELSE SØR-ØST

Bjørn Lichtwarck
Spesiallege, PhD
Alderspsykiatrisk avdeling og
Forskningscenteret for
Aldersrelatert Funksjonssvikt og
Sykdom (AFS),
Sykehuset Innlandet

TID - en guide til personsentrert omsorg i praksis

Magny (82) – spiser dårlig – sier hun vil hjem

- Magny har demens
- Går ned i vekt
- Trekker seg tilbake på rommet
- Vil helst ligge
- Virker trist/irritabel
- **Hva gjør vi nå?**
- **Tilfeldig eller systematisk arbeid?**

Stillbilde fra TID-animasjonsfilmen 2019 . Prod.: iTarget

Hvordan kan vi forstå Magny – og hennes symptomer?

- Vantrivsel? Hvorfor i så fall.....?
- Udekte behov ?
- Ensomhet?
- Bekymringer - angst - depresjon?
- Maten?
- Kvalme – smerter?
- Sykdom: mage-tarm, hjerte, lunge?
- Plager fra tenner/munnhule?
- Bivirkninger medikamenter?

Stillbilde fra TID-animasjonsfilmen 2019 . Prod.: iTarget

Presentasjonen

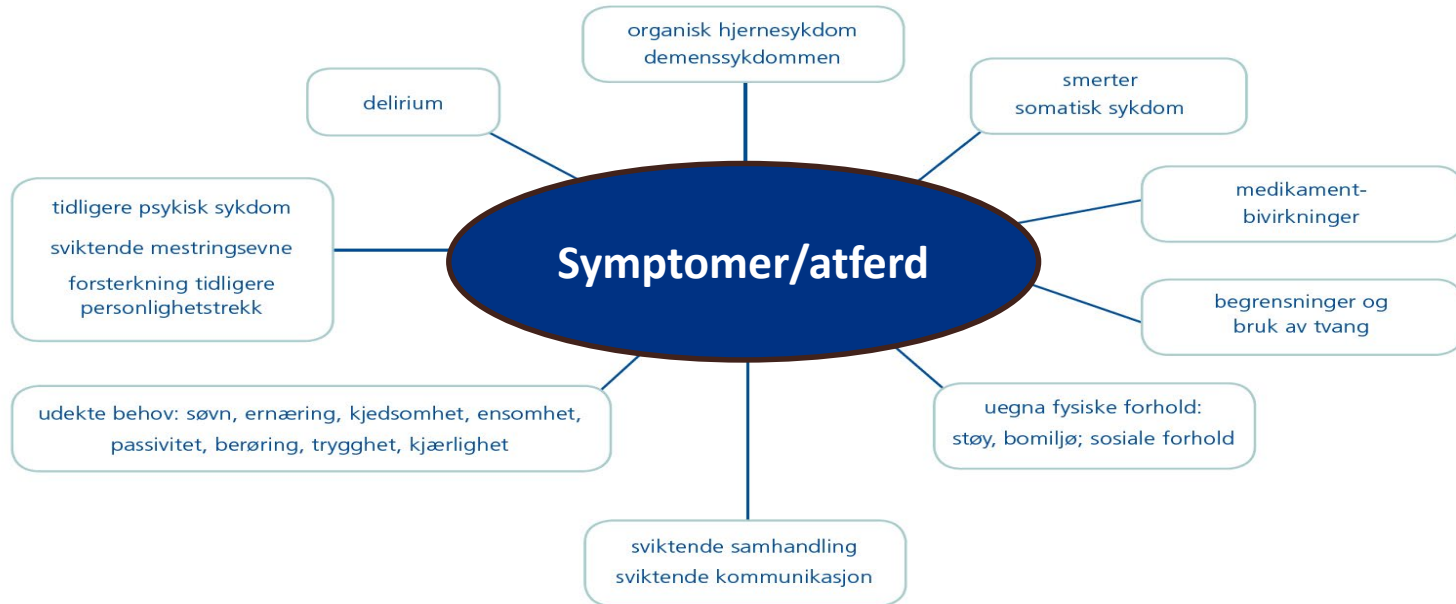
1. Hvordan forstå symptomer og atferd ved demens
2. TID - en guide til personsentrert omsorg og helsehjelp
3. Resultater fra forskning: hvorfor TID har effekt

Forståelse av symptomer og atferd ved demens

- Multifaktorielle
- Komplekse

- Kolanowski A. Nurse Outlook. In Press 2017
- Verdelho A. Gonçalves-Pereira M. (Editors), 2017 Neuropsychiatric Symptoms of Cognitive Impairment and Dementia. Springer

Årsaker og forståelser av symptomer og atferd ved demens

Vi vet hva som skal gjøres – men vi trenger å vite hvordan ?

- Nasjonale og internasjonale retningslinjer om demens anbefaler miljøtiltak før medikamenter (Helsedirektoratet 2017, IPA 2016, DICE 2014)
- Felles nøkkelord: **systematisk tilnærming**

memecenter.com MemeCenter

Nasjonal faglig retningslinje om demens

v2.0 published on 8/16/17

faglig intervensjonsmodell ved utfordrende
personell kan anvende for å utrede og behandle
den bygger på prinsipper og struktur fra
n.

For informasjon om miljørettede tiltak og aktiviteter, se kapitlene "Fysisk aktivitet" og "Psykososiale tiltak og aktiviteter"
ved APSD.

Miljørettede tiltak og aktiviteter ved demens

ikk i behandling av personer med APSD, se kapitlet "Legemidler mot atferdsmessige
demens (APSD)".

kan bidra til å forebygge atferdsmessige og psykologiske symptomer ved

omsorg og behandling

og omsorgspersonell om kommunikasjon og samhandling med personer med demens

Utredning og oppfølging ved demens

- tilrettelagt botilbud med plass for bevegelse og aktivitet inne og ute

På nettsidene til Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse er "Tverrfaglig intervensjonsmodell ved utfordrende ved demens (TID)" tilgjengelig. TID er et verktøy som helse- og omsorgspersonell kan anvende for å utrede og behandle utfordrende atferd hos pasienter med demens i heldøgnsomsorg. Intervensjonen bygger på prinsipper og struktur fra kognitiv atferdsterapi og har som mål å skreddersy tiltakene overfor pasienten.

Legemidler mot symptomer ved demens

- kommunikasjonsvansker som reduserer muligheten for å uttrykke behov
- manglende evne eller mulighet for å ivareta autonomi

Hva er TID ?

1. **En tverrfaglig utredning – og refleksjonsmodell** ved symptomer og atferd ved demens – og andre komplekse tilstander
2. **En guide** fram til personsentrerte tiltak (skreddersøm)

TID veileder dere fram til personsentrerte tiltak:

Tiltaksplan – hva passer for Magny?

Musikk

Validering

Bedre bemanning (en til en bemanning)

Fysiske omgivelser

Realitetsorientering

Aromaterapi

Fysisk aktivitet

Sosial aktivitet

Skjerming

Reminisens

ADL-aktivisering

Ernæring

Samtaler

Medikamenter

OSV.OSV.

TID – teoretisk grunnlag

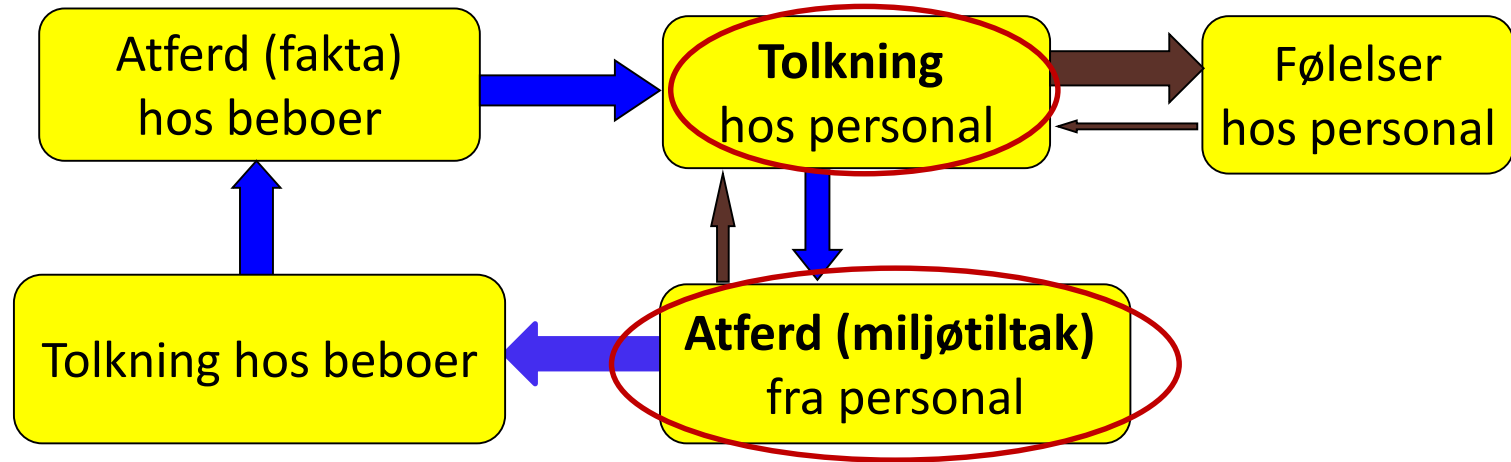
- **Personsentrert omsorg:** fra teori til praksis
- **Kognitiv terapi:**
 - Analysemetode for atferd og symptomer (abc-metoden)
 - Struktur (trygghet)
 - Enkelhet – hjelp til selvhjelp for teamet (intuitiv)

TID – teoretisk grunnlag: Personsentrert omsorg

- **V**erdighet (gi verdi) uavhengig av svikt: se mennesket
- **I**ndividuell - behandle alle ulikt: lær personhistorien
- **P**ersonens perspektiv: hvem sin virkelighet gjelder?
- **S**osiale bånd – relasjoner: bevare gamle - bygge nye

(Brooker D. 2007: Person Centered Dementia Care)

Kognitiv forståelse av samspill

TID-refleksjonsmøtet

Dato:

Pasient:

Problemliste:

Prioritert problem:

Fakta (A)	Tolkninger (B) (tanker)	Følelser (C) personalet	Tiltak (C) (SMARTe)	Evaluering

TID: en multikomponent intervensjon i 3 faser

1. Utredningsfasen (A)

- **Innhente personens perspektiv** og personens bakgrunnshistorie (personhistorie)
- **Beskriv målsymptomer: Hva skjer? Når? Hvor ofte? Hvem? Hvor?**
- **Døgnregistrering** av målsymptomer: triggerer?
- **Kartlegging** med skjema: ADL-funksjoner, andre symptomer f.eks. med NPI-NH og depresjonssymptomer f.eks. med Cornell
- **Smertevurdering**
- **Undersøkelse** av pasienten, somatisk status hos lege
- **Legemiddelgjennomgang**

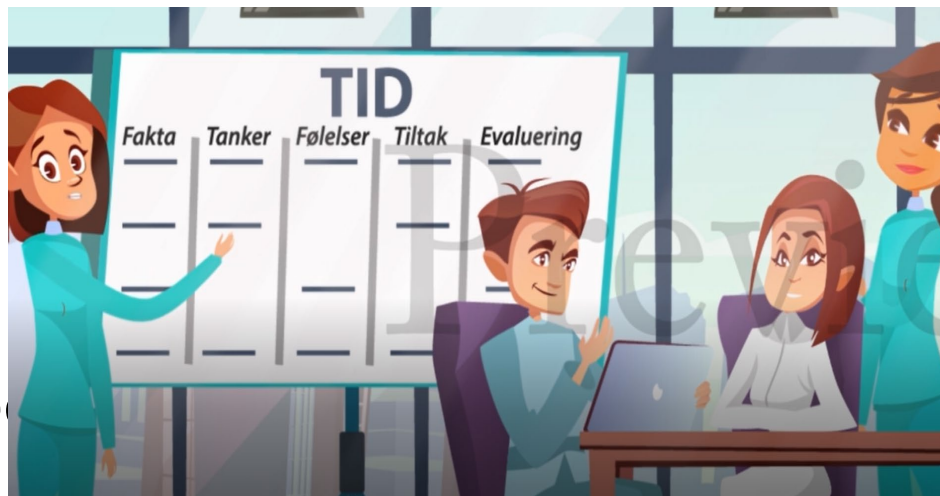
2. Refleksjonsfasen (TID-refleksjonsmøter) (B)

- **En eller flere refleksjonsmøter 60-90 minutter**
 - “Hele” personalgruppen, leder og lege
 - Systematisk refleksjon
 - Struktur basert på kognitive terapeutiske prinsipper
- **Målsetting:**
 - Skape en felles forståelse av symptomer og atferd - og en felles forpliktelse for tiltakene
 - Skreddersy en detaljert behandlings - tiltaksplan

Samarbeidsskjerm – samarbeidstavle

J.Conklin 2006 in Dialogue mapping, B.Lichtwarck et al. Aging & Mental Health 2016

- Kolonneteknikk (tavle eller prosjektor):
 - Felles hukommelse
 - Lytteredskap
 - Mindre gjentakelser
 - Rydder i «kaos»
 - Interaktiv
 - Øker kreativiteten i felleskap
 - Skaper noe konkret sammen

Stillbilde fra TID-animasjonsfilmen 2019 . Prod.: iTarget

Tiltaks – og evalueringsfasen (C)

- Tiltak: på individnivå (personsentrerte) el. på systemnivå
- Ikke-medikamentelle tiltak først
- Tiltakene skal være **SMARTe**
 - **S**:spesifikke (hva? hvordan? Hvem?: i detalj og konkret)
 - **M**:målbare (hvordan registrere at vi gjør det vi sier)
 - **A**:aktuelle (bør kunne gjøres nå)
 - **R**:realistiske (finnes det hindringer som må ryddes bort ??)
 - **T**:tidsavgrensa (når tid evalueres ?)

A magnifying glass with a grey handle and frame is positioned over a word cloud. The word 'RESEARCH' is the largest and most prominent word, rendered in a bold, red, sans-serif font. It is surrounded by numerous other words in various sizes and orientations, including 'EXPERIMENTATION', 'EXAMINATION', 'MISSILE', 'SCIENCE', 'BOOK', 'TEACHING', 'EXPERIMENT', 'PROBE', 'PROJECT', 'SCAN', 'LEARNING', 'THINK', 'TEACHING', 'EXAMINE', 'PROBE', 'PROJECT', 'SCIENCE', 'PROBE', 'STOCK', 'METHOD', 'EXPERIMENT', 'STOCK', 'METHOD', 'EXPERIMENT', 'TEACHING', 'EXAMINATION', 'WISDOM', 'PRACTICE', 'TEACHING', 'EXPERIMENT', 'PROBE', 'PROJECT', 'SCIENCE', 'PROBE', 'STOCK', 'METHOD', 'EXPERIMENT', 'TEACHING', 'EXAMINATION', 'WISDOM', 'PRACTICE'. The background is a light blue gradient.

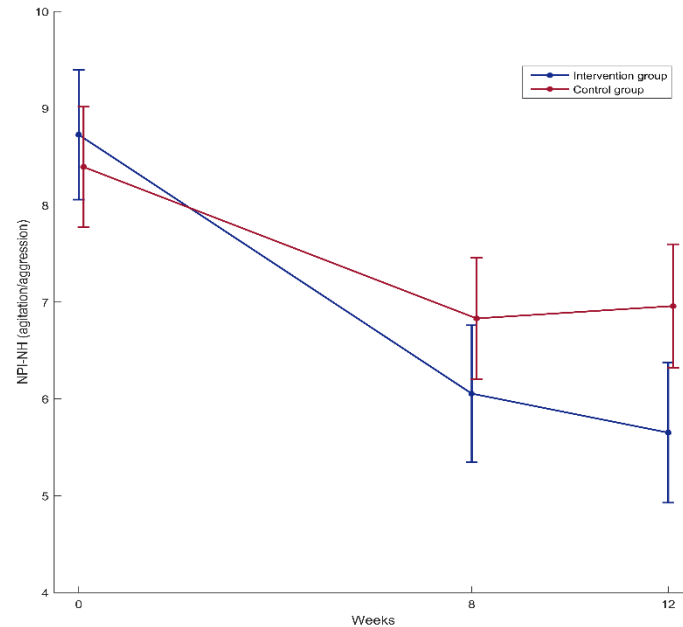
RESEARCH

Am J Geriatr Psychiatry 26:1, January 2018

Targeted Interdisciplinary Model for Evaluation and Treatment of Neuropsychiatric Symptoms: A Cluster Randomized Controlled Trial

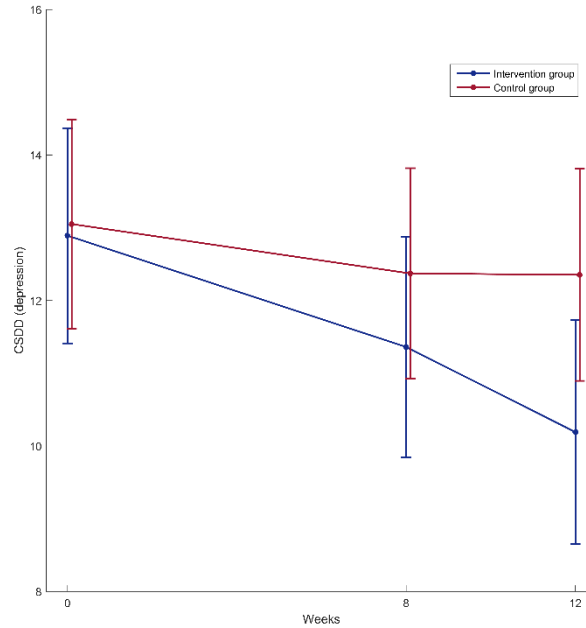
*Bjørn Lichtwarck, M.D., Geir Selbaek, M.D., Ph.D., Øyvind Kirkevold, Ph.D.,
Anne Marie Mork Rokstad, Ph.D., Jūratė Šaltytė Bentb, Ph.D.,
Jonas Christoffer Lindstrøm, M.Sc., Sverre Bergh, M.D., Ph.D.*

Primært effektmål – agitasjon/aggresjon (NPI)

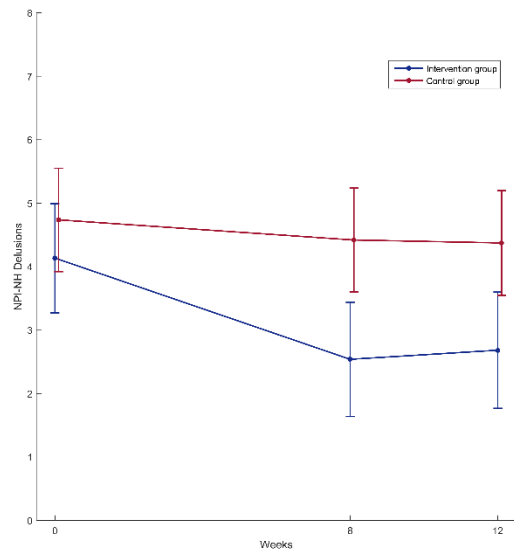
Lichtwarck et al. AJGP 2018

Depresjonssymptomer (CSDD)

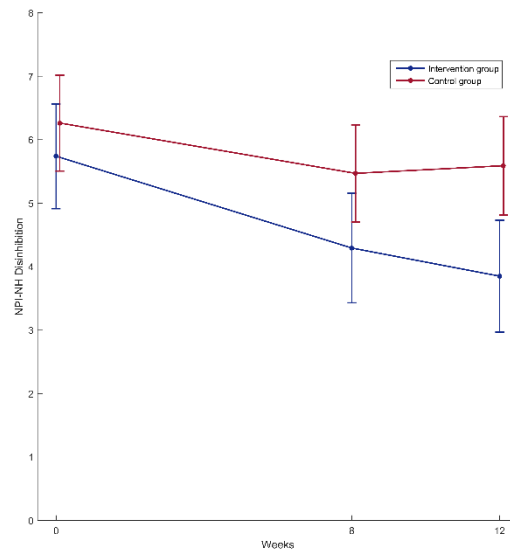

Lichtwarck et al. AMGP 2018.

Vrangforestillinger (NPI)

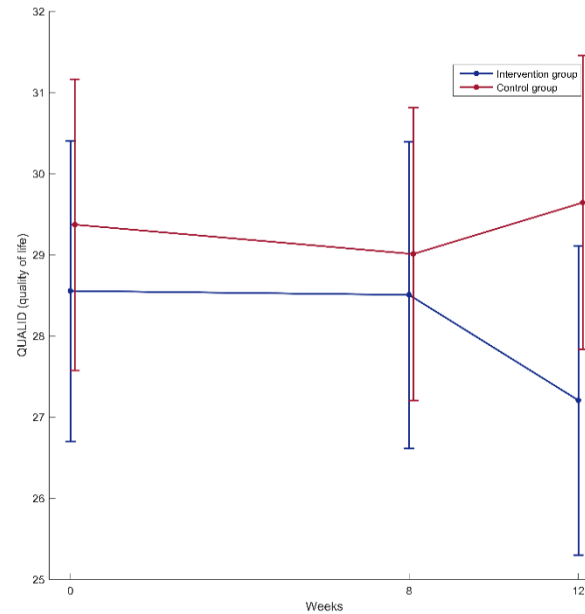

Manglende hemninger (NPI)

Lichtwarck et al. AMGP 2018

Livskvalitet målt med QUALID

Lichtwarck et al. AMGP 2018

Personalets perspektiv ved bruk av TID

Aging & Mental Health

 Routledge
Taylor & Francis Group

ISSN: 1360-7863 (Print) 1364-6915 (Online) Journal homepage: <http://www.tandfonline.com/loi/camh20>

Experiences of nursing home staff using the targeted interdisciplinary model for evaluation and treatment of neuropsychiatric symptoms (TIME) – a qualitative study

Bjørn Lichtwarck, Janne Myhre, Alka R. Goyal, Anne Marie Mork Rokstad, Geir Selbaek, Øyvind Kirkevold & Sverre Bergh

Personalets perspektiv: 5 fokusgruppeintervjuer:

- **Ny metode for praksislæring:** skaper **refleksjonsbasert læring** på arbeid – pga. felles analysemetode (abc-metoden fra kognitiv terapi)
- **Ny kunnskap** skapes - deles: om personen, symptomene og konteksten
- **Strukturen** gir økt **mestring** i tilnærming til komplekse problemer
- Håndterer kompleksiteten ved APSD (**helhetlig** modell)

Hva er nytt ved TID ?

- **Helhetlig:** fysiske, psykiske, sosiale, og medikamentelle forhold, personalets situasjon
- **Systematisk bred utredning:** bio-psykososial
- **Tverrfaglighet:** personal, lege, leder osv.
- Lærer en **felles enkel analysemetode fra** kognitiv terapi
- **Kolonneteknikk på tavle:** kreativitet - forståelse - lojalitet
- **Brukes ved behov:** alle typer utfordringer
- Kan også brukes som modell for **veiledning**
- **Forskningsdokumentasjon:** viser rask og merkbar effekt

Finne ut mer om TID?

- www.tidmodell.no
 - Lenker til TID-Manual
 - TID-filmene
 - Kartleggingsverktøy
 - Kurs – og opplæringsprogrammer
 - Forskningsresultater

Bjørn Lichtwarck, Ann-Marit Tverå, Irene Røen

► Tverrfaglig Intervensjonsmodell ved utfordrende atferd ved Demens

Manual, 2. utgave

Neste TID kursholderkurs

Målgruppe: sykepleiere og andre med minimum 3-årig høgskole/universitetsutdannelse

Påmelding: www.tidmodell.no

Arrangør: Forskningscenteret for Aldersrelatert Funksjonssvikt og Sykdom (AFS), Sykehuset Innlandet

11.og 12.september 2019
Gardermoen

A black and white photograph showing two hands being held. One hand is larger and appears to be supporting the other, which is smaller and more delicate. The hands are positioned in the center of the frame, with the fingers slightly curled. The background is a soft, out-of-focus light color.

Kursholder i **TID**
med kompetanse til å tilby opplæring

► **Mål:** lære TID-modellen og å holde TID basiskurs

Hva med Magny? Personsentrete tiltak ?

Stillbilde fra TID-animasjonsfilmen 2019. Prod.: iTarget

Magny (82): ensom, hjertesvikt og bivirkning medisin

1. Personliggjøring rommet
2. Pårørende/venn mer involvert
3. **Spise med en av personalet**
4. «Ønskemat» noen uker
5. Senere frokost og middag
6. Hennes musikk
7. Sluttet med Fentanyl plaster
8. Fått ny medisin for hjertesvikt

Stillbilde fra TID-animasjonsfilmen 2019. Prod.: iTarget

**“Sorry I’m late,
I had great nurses.”**

and doctors...